

לעילוי נשמה
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
פרשת ויצא

חידושי תורה ושאלות מ - א' ועד ת' על פרשת השבוע ועניינא דיומא מהמפרשים מדרשים וכד'
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 148 פסוקים = מתנאים, אס הפנים, קמח
ויאמר יעקב פאשר ראם מנהגה א-להים זה וקרא שם המקום ההוא מתנאים. (לב ג)
מושיבי עקרת הפית אס הפנים שמחה הללוג-ה. (תהלים קיג ט)

אם אין קמח אין תורה – לפי שצריך לחזר אחר פרנסתו ואינו יכול לעסוק בתורה. ואם אין תורה אין קמח – שמאחר שאין בו תורה, אין תועלת בקמח, שאין אדם מועיל בעושרו אלא כדי שיהיו צרכי גופו מצויים ויהיו לו פנאי לעסוק בתורה. (רבנו יונה אבות ג, יז)
קמח אותיות מחק – לפי שהנושא אישה נמחלים לו כל עונותיו, ואין הפקרה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך תרנה. (כה י) ויצא - ו'יצא י'עקב צ'דיק א'ז, י'עקב - י'תן ע'שיו ק'ולו ב'בכי, מ'באר - מ'יד ב'א א'ליפז ר'שע, ש'בע - ש'הוא ב'ן ע'שיו, ו'ילך - ו'יתן י'עקב ל'ו כ'ל, ת'רנה - ח'פציו ר'ק נ'שאר ה'מקל.

תניא, ארבעה חשבוין מת: עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו פנים. (בדרים סד :)

כתב בעל יסוד ושורש העבודה (צוואה סימן יא) : אחר אלו קודם יהיו לרצון התפללתי בתמידות על חשוכי בנים שיופקדו, בזה הלשון : רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שתפקוד לכל חשוכי בנים בזרע של קיימא לעבודתך. ולפעמים התפללתי על אנשים מיועזי ומכירי בפרטות. גם בלימודי באיזה ענין של חשוכי בנים כגון בפרק אלו מגלחין (כו ב) ובפרק יש נוהלין (קטז א) וכיוצא, מגודל הצער שנכנס עליהם באותה שעה התפללתי גם כן עליהם תפילה הנ"ל, וכוונתי היתה בתפילה זו בכדי שיגיע נחת רוח לבוראנו ויתברך שמו מבניהם שיזכה אותם, וגם היתה כונתי להסיר צערם מלבם, השם יעלה יפקדם. (עבד המלך)

ושבתי בשלום אל בית אבי והנה לי לא-להים. (כח כא)

לכאורה – מדוע לאחר המילים 'ושבתי בשלום מאריך יעקב ומוסיף אל בית אבי' ? מדוע לא די לומר 'ושבתי בשלום' ? מהו הדגש 'אל בית אבי'. כתב הכתב סופר - נראה לי שב' אל בית אבי' ש'המשאלה ושבתי בשלום' מתייחסת להיבט הרוחני; והנה, רוחניות היא עניין יחסי: יכול אדם להיות בדרגה רוחנית שתיחשב גבוהה באופן יחסי לסתם בני אדם, או לרוב העולם, אך היא תהיה פחותה בהשוואה לזו של בית אבותיו, שממנו הגיע (ובמקרה של יעקב – בית יצחק). ולכן מבקש יעקב, לא סתם 'ושבתי בשלום', אלא 'ושבתי בשלום אל בית אבי' שתהיה דרגתי הרוחנית שלמה באופן שאהיה ראוי להיות חלק מבית אבי, יצחק. (כתב סופר)

ותאמר לאה נתן א-להים שכרי אשר נתתי שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר. (ל יח)

איתא במדרש (ילקוט"ש) - יששכר תשיעי לשבטים, והוא הקריב שני מלך, שנאמר: **ביום השני הקריב נתנאל בן צויער נשיא יששכר.** (במדבר ז יח) מפני מה? שהיה בן תורה. הדא הוא דכתיב (דברי הימים א יב לג) : **ומבני יששכר יודעי בינה לעתים** לעיבורין. **ראשיהם מאתים** מאתים ראשי סנהדראות היה שבט יששכר מעמיד. **וכל אחיהם על פיהם** מסכימים הלכה על פיהם, והוא משיב להם הלכה למשה מסיני. וכל השבח הזה מנין לו? מזבולון שהיה עוסק בפרקמטיא ומאכיל את יששכר שהוא בן תורה. הדא הוא דכתיב (מט יא) : **זבולון לחוף ימים ושפן וכשבא משה לברך את ישראל, הקדים ברכת זבולון ליששכר,** הדא הוא דכתיב: **שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך** ממה שיששכר באהליך. **יש אומרים:** יש שכר באהלי זבולון. תרגום יונתן - **ונאמרת לאה יב יי אגרי דיהבת איתי לבעלי ותיכדין עתידין בגוי לקבלא אגר טב על דאינון עסיקין באורייתא וקרא ית שמה יששכר.** כתב מרן הכתב סופר - כתיב יששכר וקרי ישכר, דשין אחת אינה מורגשת, על שם יש שכר, ושכרו צפון לעולם הבא, וכל הנביאים לא נתנבאו אלא למחזיקי תורה, אבל ת"ח עצמם **עין לא ראתה א-להים זולתך** (ישעיהו טג ד) ולכן כשנולד זבולון אמרה לאה **זכדני א-להים אתי זכד טוב** (ל כ) לפי שעכשיו יהיה ליששכר מזון שבו יחיה, וטובים השנים מן האחד, אם אין קמח אין תורה. איתא בגמרא (כתובות קיא :) כתיב **ואתם הדבקים בי-הנה א-להיכם חיים פלכם היום** (דברים ד ד) וכי אפשר להידבק בשכינה? אלא זה המשיא בתו לתלמיד חכם ועושה פרקמטיא לת"ח ומהנהו מנכסיו. **ישנם שני סוגים של זבולון** – יש שמחזיק ת"ח כדי שיהיה לו חלק בתורתו, אבל אינו אוהב ת"ח עד כדי כך שישא בתו לת"ח, כי אינו מוצא תכלית בזה, ונותן בתו לסוחר או תגר הארץ. ויש שמשא בתו לת"ח כי הוא מסתפק במועט ולא ירבו עליו מוהר ונדוניא רבה, אבל אינו מחזיק ת"ח אחרים, ולכן אמרו דשנים בעינן, משיא בתו לת"ח וכן מהנהו מנכסיו, ועל זה אמר **ואתם הדבקים בי-הנה א-להיכם חיים פלכם היום.** (כתב סופר עה"ת)

למה קראה לו לאה יששכר, ולא ישכר ?

לפי שעל ידי הדודאים נולדו ב' שבטים הללו יששכר וזבולון, וכל זמן שלא נולד זבולון עדיין לא היה כר ליששכר, אבל אחר שנולד זבולון אז היתה הברכה שלמה וזהו שאמרה **זכדני א-להים אתי זכד טוב** ואין טוב אלא תורה (אבות פ"ו מ"ד) וכן לפי שיושב ועוסק כל היום בתורה ועוזב כל ענייני העולם הזה, יש לו שכר לעולם הבא. (אמרות ה) והרשב"ם פירש - שני שכרים, אחד שכר הדודאין ואחד שכר שנתתי שפחתי לאישי. כתב ה'דעת זקנים' – אחת בשביל **נתן אלהים שכרי** ואחת כנגד **שכר שפחתי בדודאי בני.** יש שנהגו לקרוא בספר תורה בפעם הראשונה יששכר תוך השמעת שתי הש' ובשאר הפעמים ישכר דהיינו שמשמיעים ש' אחת. ישנם תרי"ג מצוות מן התורה ובנוסף ז' מצוות דרבנן. השווים ביחד כתר". יששכר נהנה מזבולון לפיכך שכרו י"ש עולמות. חצי מכת"ר. (מהרי"א)

סגולה לשמירה בדרך – כתב בספר יששב הסופר שהמלאך הממונה על השמירה בדרכים כך שמו (יה"ד) (והוא מסוגל לקפיצת הדרך).

בספר אגרא דפירקא (אות כא) איתא בזה"ל, אמרו רז"ל אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, ואמרו בירושלמי מהו דבר הלכה 'יחיד ורבים הלכה כרבים'. ובספר בן איש חי (שנה שניה פרשת בראשית סדר הקידוש), וז"ל, ואח"כ יאמר פי מלאכיו יצנה לך לשמרה בכל דרכיך ויכוין בשם יוה"ד שהוא בס"ת פסוק זה, ובשם כל"ך שהוא רמוז באות כף של תיבת כ"י, ובאותיות לך מתיבת מלאכי"ו. ואח"כ י-הנה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

תשובות

- א. אונס הוי פטור – כגון טרפה זאב או ארי באונס או שיביא סימן ופטור . אף על פי כן **מִיָּדֵי תִּבְקָשָׁה** שלא כדין . (מושב זקנים , ספורנו) שהגנגב ביום הייתי אנכי החייב ושלמתי בעצמי כדין שומר שכר, וגם הגנגב בלילה בשעה שאין דרך הרועה לשמרם בכ"ז אתה תבקשנה מידי על שלא לנתי אצל הצאן, עד שהייתי מוכרח להיות אצל הצאן ביום ובלילה. (מלבי"ם) כתב האוה"ח - וכפי זה נזרקה רוח"ק בדברי רש"י ז"ל שכתב וז"ל טריפה וכו' על ידי ארי זאב .
- ב. בשעת מותו – כתב הרמ"א (שו"ע יו"ד רמ"ט א) : ודוקא כל ימי חייו אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה. וכתב ערוך השולחן (שם) ומשמע שם בגמרא דעד מחצית נכסיו יכול לחלק בשעת מיתה, ולא יותר. והטעם פשוט שלא יעביר הרבה נחלה מהיורשין. ועד מחצה יכול לחלק לצדקה, וזהו כחולק עם יורשיו: מחצה לו לנשמתו, ומחצה ליורשיו.
- ג. גשמים יורדים בזמן הזה וקשה לבני ישראל לעלות לרגל . לכך חיברו בסמוך לחג העצרת של סוכות .
- ד. דין ונקמה נקראים **אַרְאֵלִים** . ובחרבן הבית צעקו חוץ מדרכם וממנהגם לפי שדרכם לשמוח בדין. אבל **מִלְאָכֵי שְׁלוֹם** של רחמים מר יבִּפְיוֹן. וכן כאן **פְּאֶשֶׁר רָאֵם** שהתחננו בעבורו אמר **מִלְאָכֵי אֱ-לֹהִים זֶה**. אמר אין אלו **מִלְאָכֵי אֱ-לֹהִים** מצד הדין. אלא **מִלְאָכֵי אֱ-לֹהִים זֶה** של רחמים. רמז **זֶה** על מחנה ישראל שהם י"ב כמנין **זֶה**. לפי שעדיין לא נולד בנימין להיותם שבטי יה שנים עשר. באו המלאכים להשלים המספר. (צורר המור עה"ת בראשית לב ג)
- ה. **הִבֵּה לִי בְּנִים וְאֵם אִין מִתָּה אֲנֹכִי**. (כד א) אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל אֲדָם שֶׁאִין לוֹ בְּנִים — חֲשׂוֹב כְּמֵת, שֶׁנֶּאֱמַר: "הִבֵּה לִי בְּנִים וְאֵם אִין מִתָּה אֲנֹכִי" א"נ פרש"י (לקמן ל כב) - שהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו, שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. ואיתא בחז"ל (ברכות יח.) שרשעים בחייהם קרויים מתים לכך אמרה **וְאֵם אִין מִתָּה אֲנֹכִי**. (פרדס שמאי)
- ו. **וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לְקַטֹּף אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גֵל וַיֹּאכְלוּ שָׂם עַל הַגֵּל**. (לא מו) וכי אחיו היו והלווא בניו היו, אלא ללמד שבניו של אדם כאחיו. (פרקי דר"א) למדנו מזה שיעקב אבינו היה מחשיב את בניו כאחים, וכן ראוי לאב שלא יכביד עולו על בניו גדולים ויחשבם כאחיו. (ברית עולם להחיד"א) (עבד המלך)
- ז. ז' לחודש תשרי . (מעם לועז)
- ח. חשובה היתה רחל מלאה לפי שהיתה יפת תואר , לכן פחד יעקב שלבן יאמר שקטנה הכוונה על לאה שלא היתה חשובה כרחל . לכך אמר **בְּרַחֵל בְּתָרָה הַקְּטָנָה**. (פרדס שמאי) א"נ לאה היתה קטנה בקומה מרחל לפיכך אמר **בְּרַחֵל בְּתָרָה הַקְּטָנָה**. (הרא"ש)
- ט. ט"ז ניסן . (מעם לועז)
- י. טומאה גרם לו בנגעו בכלים שיש לו וזהו שאמר **כִּי מִשְׁשַׁת אֶת כָּל כְּלִי וְעַל יָדִי זֶה נִטְמָא** . (מאור עינים)
- י. ירא יעקב שלא יפול ממדרגתו הרוחנית כשהלך ללבן , לכך ביקש שלכל הפחות יישאר במדרגתו . (פרדס שמאי ע"פ יד יוסף) * א"נ ביקש יעקב אבינו ע"ה כאן, שה' יזכהו ללכת בדרך הישר כל ימי חייו וממילא ישוב אל אביו שבשמים בשלום. ומובן מה שאמר **בְּשָׁלוֹם**, כי כוונתו היתה לאחר מיתתו. (רבי שר שלום מבלעזא)
- כ. כותל המערבי – איתא בפרקי דר"א (פ"ה) השכים יעקב בפחד גדול ואמר ביתו של הקב"ה במקום הזה שנאמר **וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה**. (כה ז) מכאן אתה למד שכל המתפלל במקום הזה בירושלים כאלו התפלל לפני כסא הכבוד ששער השמים שם הוא ופתח פתוח לשמוע תפלה שנ' (שם) **וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם**. אמר רב אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי שנאמר (שה"ש ב ט) **הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כְּתָלָנוּ** (מדרש תהלים יא) . ובזוהר (שמות דף ה) : אמר רבי יהודה , מעולם לא זזה שכינתא מכותלי דמערבא דבי מקדשא דכתיב **הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כְּתָלָנוּ** והוא ראש אמנה לכך עלמא. **וְזֶה בְּגִימְטְרֵי יִיח**, כ"ה ברכות התפילה עולים לשמים . **שַׁעַר הַשָּׁמַיִם** בגימטריא **שְׁמַנָּה עָשָׂר** (965) . **וְזֶה שַׁעַר בְּגִימְטְרֵי בִירוּשָׁלַיִם** (588) להכניס בו תפילות ישראל , שנאמר (שה"ש ד ד) **בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת** . אותיות **לתפילות** . (רבינו יהודה החסיד)
- ל. לוי – שהרי נאמר **אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּאֹהֲבֵי וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי**. (מח ה) . והם י"ד . הוצא מהם ד' בכורות לד' אמהות שהרי הבכור קודש . נמצא לוי הוא המעשר . (מד"ר פרשה ע) * כתב השל"ה (חולין נר מצוה) - דקאמר הפריש שבטו של לוי, פירוש דהוא העשירי כשאתה מונה מלמטה למעלה, והרי בתוכם בכור שאתה צריך להוציאו ולעייל במקומו שמעון אפילו נמנה בתוך העשרה. וכן במדרש תנחומא (קרה יב) - יעקב על שמו נקרא י' מולדותיו העשירי למפרע לוי עשירי חשוב מבנימין עד לוי היו לו י' בנים ולוי היה עשירי ונתנו מעשר למקום. *
- מ. **מִלֵּא שִׁבְעָה זֹאת וְנִתְּנָה לָהּ גַם אֶת זֹאת** (כט כז) פירש"י – מִיָּד לְאַחַר שְׂבַעַת יְמֵי הַמְּשָׁתָה , וְנִתְּעַבַד לְאַחַר נְשׂוֹאֵיָהּ. איתא בחז"ל מכאן שאין מערבין שמחה בשמחה. (ילקוט"ש) *
- נ. נפתלי – עליו נאמר **נִפְתָּלִי אֵילָה שְׁלַחָה** (מט כא) דרשו חז"ל ברכו בקלות שיהיו בני נפתלי קלים כאילה לרוץ ולבשר בשורות טובות . (רבינו בחיי) תרגום יונתן – וְשָׂדֵר יַעֲקֹב יֵת נִפְתָּלִי דְהוּא אֲזַגְד קָלִיל.
- ס. וסמא היה יצחק אביו – וכלוא בביתו , וסמא חשוב כמת . א"נ כשיש בעיר שנים ושלושה צדיקים יהוד וההדר מרובה , לפי שאינו דומה זכות הרבים לזכות היחיד , פנה אחד מהם ודאי נחסר ההוד וההדר של אותו צדיק . (ילקוט האזובי). **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שִׁבְעָה** כאשר מוציאים את **יעקב** (182) מ - **בְּאֵר שִׁבְעָה** (575) נקבל 393 . בגימטריא **פְּנֵה זֶה הוֹדָה וְהִדְרָה** (393) (לקח טוב)
- ע. עבד עברי שנמכר נאמר **אִם אֲדִנּוּ יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְיִלְדָה לוֹ בְּנִים אוּ בָנוֹת הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגִפּוֹ**. (כא ד) טענתו של לבן שיעקב נמכר לו כעבד עברי וממילא הבנים והבנות שייכים לאדון . (מושב זקנים)
- ע. עמלק אמר להם – וכן אצל פרעה שנאמר **וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעַם** (שמות יד ה). **כִּי בָרַח בְּגִימְטְרֵי עֵמֶלֶק** (240) (בעה"ט בשם המדרש) תרגום יונתן – וּבִתְרָא דְאֵזֶל יַעֲקֹב קָמוּ רַעֲיָא עַל בִּירָא וְלֹא אֶשְׁפְּחוּ מֵיָא וְנִמְטְוִי תַלְתָּא יוֹמִין דִּילְמָא תְּהִי טִיפָא וְלֹא טַפַּת וּבְכֵן אִיתּוּי לְלִבְנָא בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וַיִּדַע אַרְוֹם עֲרַק יַעֲקֹב דְּבִנְכוּתִיהָ הוּוּ טִיפָא עֲשְׂרֵין שְׁנִין. **דְּהִינּוּ דְּמִיד אַחַר שְׁבַרְחָה יַעֲקֹב הַפְּסִיקוּ הַמִּים בְּבֵאֵר שֶׁל הָעִיר**, ורועי העיר המתינו שלשת ימים עד שהבינו שהכל בזכות יעקב, ובגלל זה רדף אחריו לבן ופגש את יעקב עומד ומשבח את הקב"ה על נס הצלתו ממנו. וי"ל שלאחר ג' ימים שלא היו מים באו לשאול את עמלק ואז אמר להם שיעקב ברח .
- פ. פרהסיא ופרסום נתנה – לפי שאצל לאה נתינתה היתה בסתר ובתחבולה , באופן שלא יראה אותה יעקב שהיה החדר באפילה , ועתה נשמר יעקב מתחבולה אחרת שלא יחליפה בבלהה , ולכן אמר **וַיִּתֵּן לוֹ אֶת רַחֵל בְּתוּלָה לֹא בְּעֵצְמוּ לְאִשָּׁה** כאילו נתנה בידו באופן ברור ולעיני כל . (צורר המור)
- צ. ציצין של זהב היה (שם רוח טומאה היה חקוק על גבי טס של זהב) ולא התרפים ממש והיו שמים אותו בתוך הפה של התרפים והיה מדבר עימם והציץ אינו מטימא . (זית רעון על ילקוט"ש) * וכן מצינו בדניאל שלקח הציץ שהיה בתוך פיו של הצלם שהעמיד נבוכדנצר .
- ק. קרבנות מטימא מפכרים בשחית ובמנחה , אבל בערביה שאין קרבן לכפר לתקנו לומר **וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר**. (הרוקח סימן שי"ט) א"נ לפי שנהגו החוטאים ללקות ביו מנחה למעריב. ומיד אחר שלקו מבקשים עליו רחמים וסליחה. ועוד, שכל היום אדם חוטא, ולערב צריך לומר **וְהוּא רַחוּם**, כי יש בו ל"ט תיבות, ומספר המלקות ארבעים חסר אחת והיו סופרים בו (סדור רש"י סי' תכ"ה). *
- ר. ראויים היו ליישבה לפיכך לא נאסרו משום מוקצה . (הרב קנייבסקי) א"נ פיקוח נפש דוחה שבת ויו"ט – כתב רש"י : עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות. *
- ש. ש"מ שנים משנולד יעקב אבינו עד שעלה משה רבינו לשמים לקבל התורה. **וְהִנֵּה סוּלָם מוֹצֵב**. (בכתיב מלא) בגימטריא **ש"מ** (340) (רבינו יהודה החסיד)
- ת. תמימותו וצדקותו של יעקב איש האמת , לא יכול היה לבן לסבול . לכן כאשר שמע את יעקב אומר **גִּנוּב הוּא אֲתִי** קפץ בשמחה ואמר הלוואי , לו יְהִי כִּדְבָרְךָ אִם אוכל לתפוס אותך באיזו גניבה או שקר אז אדע שהצלחתי להשפיע עלך מעט ממידת השקר והרמאות (ח"ו). (שפע חיים)

מקורות / חידודון *

- י. **הנפטר מן המת** אל יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שכן כתיב **וְאֵתָהּ תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם** (בראשית טו טו) כלומר לך עם השלום שהוא עמך, והנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שכן מציינו בדוד שאמר לאבשלום **לֶךְ בְּשָׁלוֹם** (שמואל ב טו ט) והלך ונתלה, ויתרו אמר לו למשה **לְשָׁלוֹם** (שמות ד יח) והלך והצליח. (המאירי שם)
- ל. ונראה לענ"ד, אחר שבמסכתא שלפניה דיבר מ"ב שבטים וידוע דאיתא בכל המדרשים דשבט לוי הוא מעשר מן השבטים, דייעקב אבינו קיבל על עצמו בנדר (בראשית כה, כב) **"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו וגו'"**, לכך הופרש לוי למעשר. אך הקשיתי לשאול הא איתא בכתובות (כתובות נ, א) **"המבזבז אל יבזבז יותר מחומש"** ומביא רביה מיעקב שאמר **"עשר אעשרנו"** - היינו חומש, ואם כן היאך יצא ידי נדרו במה שהפריש לוי למעשר הלא קיבל על עצמו חומש? וישבתי בטוב טעם דהרבה טעמים נאמרו בגמרא ובמדרשים מפני מה זכה יהודה למלכות, וחלקי אמרה נפשי כך: דידוע ג' כתרים הם, כתר תורה, כתר כהונה, כתר מלכות. כתר תורה כל מי שרוצה לזכות בה יכול לזכות אם הוא יגע בה לשמה. וכתר כהונה זכה שבט לוי. וכתר מלכות זכה בה יהודה. וידוע שב' כתרים אלו כמעט שווים הן בקדושתן. כמו שכה"ג נמשחו בשמן המשחה כן מלכי בית דוד נמשחו בשמן המשחה, וכן בשאר מעלות, הרי שב' שבטים אלו נתקדשו מכח נדר יעקב שקיבל על עצמו חומש. נמצא מן עשרה שבטים מגיע להיות ב' שבטים קודש. וכשתמנה השבטים אחרנית תמצא יהודה תשיעי ולוי עשירי. לכך היו שתייהן קודש, תשיעי ועשירי, זה למלכות וזה לכהונה ולויה. וזוהי מבואר על פי פשוטה כל הדקדוקים שהתחלנו. ולכך נקרא המסכתא מעשרות בלשון רבים, כלומר יעקב אבינו קיבל על עצמו ב' מעשרות והיינו חומש. לכך יש ה' פרקים במסכתא זו. ובמה יצא ידי נדרו? לענין השבטים. לכך התחיל בראשי האותיות מנין ארבעים, כמנין ר"ת לוי יהודה. וסופי האותיות עולה תצ"ו כמנין מלכות. לומר שמזה זכה יהודה למלכות, ונמשכה ממידת מלכות דלעילא ה' אחרונה בשם וסוד שם ב"ן כידוע. לכך מתחיל פרק ראשון באות כ' כנגד יו"ד שבשם. וד' פרקים אחרונים מתחיל כל אחד באות ה'. ויש כאן ד' הנין כנגד ד' הנין שבשם ב"ן. ונשאר אות ו"ו. וידוע שיש יחוד אחד, כל ה' שבשם זה היא כדמות ג' וויין - ה, נמצא יש בד' ההי"ן י"ב וויין כנגד י"ב שבטים. וכשתכתוב שם ב"ן, כל ה' בדמות ג' וו"ו"ן, עולה ק"ד כמנין מלך דוד, להורות שמשם זה נמשכה מלכות בית דוד. וכבר כתבתי טעם על קריאת המסכתא בלשון רבים. עוד טעם שבתבית מעשרות יש תיבה עשר ותיבה תשע, לכוונה שכתבתי תשיעי ועשירי מן השבטים שניהם קודש. גם תיבת **מעשרות** עולה כמנין **כהונה ומלכות בית דוד** עם ב' כוללים. ודוק. (מעשה רוקח על המשנה סדר זרעים – מעשרות)
- כתב רבינו בחיי - **על כן קרא שמו לוי**. חזון להקב"ה ולכך לא אמר קראה כי הוא יתברך הקורא והמחברו לעבודתו כי הוא העשירי בבנים והעשירי קדש לה', ולפי שידעה בברור שיהיו לחלקה שלשה בנים למעוט, על כן אמרה כי ילדתי לו שלשה בנים, וכונה בו כנגד חבור הג' שלמעלה הרשומים במלת איש כנרמז בספר הבהיר. וזה טעם ילוה אישי כי שלשתם חבור אחד ודבר אחד. ומטעם זה היו בני לוי מורי התורה והחכמה שנאמר (דברים לג) **יורו משפטיך ליעקב**. ונחלק שבט לוי לשתי משפחות כהונה ולויה. וכשילדה הרביעי יהודה שהיה יותר מחלקה רצתה לפרט מה שכבר נכלל בשם לוי וקראה שמו יהודה, והוא שנתנה הודאה לבינה שהוא מקום הבנים ואמרה הפעם אודה את ה'. ונמצא למד שהכל נכלל בארבעה בני לאה, ראובן ושמעון רמז לשכינה עם שש קצוותיה, לוי ויהודה רמז לג' שעל גביהן.
- מ. מותר לארס בכל יום חול אפילו בט' באב בין ביום בין בלילה. אבל אין נושאים נשים לא בע"ש ולא באחד בשבת גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה שהתן טרוד בסעודה. ואצ"ל שאסור לישא אשה בשבת. ואפילו בחולו של מועד אין נושאים נשים כמו שביארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנאמר **מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת**. ושאר הימים מותר לישא אשה בכל יום שירצה והוא שיטרח בסעודת נישואין ג' ימים קודם הנישואין. (רמב"ם הלכות אישות י"ד).
- שמעון בר בא בשם רבי יוחנן מפני ביטול פריה ורביה בעון קומי רבי יסא העבד מהו שישא במועד אמר לון נישמעניה מן הדא מי שחציו עבד וחציו בן חורין ואמר שמעון בר בא בשם רבי יוחנן מפני ביטול פריה ורביה הדא אמרה שהעבד מצווה על פריה ורביה וכל שהוא מצווה על פריה ורביה אסור לו לישא במועד ר' אילא ר' לעזר בשם ר' חנניה על שם שאין מערבין שמחה בשמחה רבי לא שמע לה מן הדא (מלכים א ח) **כי חננת המזבח עשו שבעת ימים והתג שבעת ימים**. ר' יעקב בר אחא שמע לה מן הדא (בראשית כט) **מלא שבע זאת** ר' אבהו בשם רבי לעזר מפני הטרחה תני אבל מתכוין הוא ונושא מערב הרגל לית הדא פליגא על ר' לעזר לית הדא פליגא על ר' יוחנן ואפילו על ר' חנניה לית היא פליגא א"ר בא עלת כלתא נפקת טרחותא אבל מחזיר הוא את גרושתו מפני שאינו שמחה היא לו. (ירושלמי מ"ק א ז)
- צ. **מה הן תרפים?** שוחטין אדם בכור ומולקים את ראשו, ומולחין אותו במלח ובשמים, וכותבין על ציץ הזהב שם רוח הטומאה, ומניחין אותו תחת לשונו ונותנין אותו בקיר, ומדליקין ומשתחווים לו והוא מדבר עמם, שנאמר (זכריה ב) **כי התרפים דברו און**. לפיכך גנבתם רחל, שלא יגידו ללבן שברח יעקב. ולא עוד, אלא להכרית עבודה זרה מבית אביה. (ילקוט"ש) לפי זה מובן מדוע עשיו לא רדף אחרי יעקב ללבן, משום שהיה עשיו בכור וחשש שמא יעשה אותו לבן תרפים.
- ק. איתא במדרש רות - שלושה מלאכי חבלה מושלים בגיהנום, והם: משחית אף וחמה, והמשחיתים האלה שולטים כל ימי השבוע מזמן תפילת ערבית, ולכך אומרים: **והוא רחום יכפר עון ולא ינשחית** כנגד המלאך משחית, **והרבה להשיב אפו** כנגד המלאך אף, **ולא יעיר פל חמתו** כנגד המלאך חימה. (טור או"ח סי' רל"ז, מנהגי ישרון סי' ל"א).
- ר. **עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות**. מדוע יעקב פחד דווקא מחיות רעות? איתא במשנה (אבות ה ט) **חיה רעה פאה לעולם על שבעות שון**. יעקב השביע את עשיו בעת המכירה שנאמר **ויאמר יעקב השבעה לי פיום וישבע לו וימפר את בכרתו ליעקב**. (כה לג) ואיתא בגמרא (שבועות לא :) שהשבעה חלה גם על הנשבע וגם על המשביע. ועשיו עבר על השבעה לכך פחד יעקב מחיות רעות. (כתב סופר)
- פרס רימונים שער כג' פ"י** - **יבך פירש הרשב"י** ע"ה בשם זה כי הוא ראשי תיבות יחוד ברכה קדושה והכוונה על ג' אבות הרומזים בג' דברים אלו. **זוהר שמות קטז** - **הקב"ה בחשבון יב"ק ומאן דאיהו בק"י בהלכה דיליה, דאיהו שכינתא, קב"ה עמיה דבינה לא יזוז מניה לעלם**.. **זוהר פנחס רטז**: ריז... - דאית י' איהו יחוד ומניה אתיא נביעו לאת ב' דאיהו ברכה ואיהו קדש ומניה אתקדש ק' דאיהו קדש... האבות הן הן המרכבה וסלקין נהורין לחשבון יב"ק ואינו... י-ה-ו-ה, א-ה-י-ה, אד-נ-י, סך הכל יב"ק... **זוהר פנחס רכט** - וסלקין יב"ק בחושבון, אד-נ-י במעשה, הוי-ה בדבור, אה-י-ה במחשבה.
- כתב בספר חסידים (מהדורת מקיצי נרדמים תתשח) שאם ביתו של אדם חפצה להנשא לאדם שאינו הגון ואין האדם יכול להוציא מבתו רצון זה, יש לו להשיאה אף שאינו הגון. צא ולמד מדורות ראשונים שהיו מולידין לח' שנים (סנהדרין סט ב) ודינה קטנה הייתה וחפצה להנשא, וכוונת יעקב לטוב, שלא נתנה להינשא לעשיו, לכן לקחה שכם.

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה,

הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל נא לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com